

Nádas Sándor

Úr ír

Kezdjük azzal a jelenséggel, amely egyre jobban terjed manapság hazai tájakon is: híres ember számítógépet fog a kezébe, és írni kezd. Jó esetben az életrajzát teszi közzé (itt vagyok például én), rosszabb esetben filozófiába oltott életvezetési tanácsokat ad, még rosszabb esetben szépirodalmi tájakra kalandozik. Ír manapság mindenki, aki klaviatúra közelébe kerül. Ír a színész, ír a sportoló, a divattervező, a borász, és a búr a búrkalappal. (Sok mendemonda hallatszik aztán, hogy kinek-kinek a neve alatt megjelenő könyvet valójában egészen más írta – vagy mások írták -, itt-ott a figyelmes olvasó fel is fedezhet szerkesztői vagy konzultánsi neveket a belső borítókon, máshol határozottan van állítva, hogy nemcsak a kéz Ézsaué, hanem a hang is: nem kétséges, a jelenség irodalomszociológiailag és lélektanilag is elég érdekes, mindenképpen megérne egy misét – a négerezés mechanizmusa idősebb Dumas-tól napjainkiga –, de mi most csak addig fogunk nyújtózkodni, ameddig a Takaró ér, vagy még addig se. Legyen ez ezúttal alegységprobléma, s kiindulásként tételezzük fel, hogy minden Magyarországon megjelenő könyvnek éppen az a szerzője, aki a borítóján fel van tüntetve.)

E jelenség magyarázata az esetek döntő többségében sima haszonszerzés, ugyanis az olvasóközönségnek megvan az a különös szokása, hogy él-hal a híres emberekért, s ha egyszer valakiből híres ember lett, az csinálhat, amit akar, írhat, festhet, sznobrászolhat (direkt volt), a fejére is állhat akár, bármit tesz, a tömegeket érdekelni fogja. Ez, valljuk be, furcsa: az ember azt gondolná, hogy egy műalkotás megítélése kapcsán csak a végeredmény számít, olvasni tehát jó írókat érdemes, nézni tehetséges színészeket és pompás festményeket, és nem keverve. (Rázva, bocs.) Biztosan vannak olyan polihisztorok, akik számos dologban tudnak kiemelkedőt nyújtani, de ilyet legutóbb a reneszánsz idején láthattunk. Mai példáink inkább a suszter meg a kaptafa összefüggésére világítanak rá. (Hogy nevet is mondjunk, és mégse haragítsunk magunkra mindenkit, említsük meg Woody Allent:

elsőosztályú filmrendező és pocsék klarinétos, ám mint híres ember, végigturnézhatja zenészbarátaival a világot. És a könyvei se érnek a filmek közelébe.)

És akkor most jöjjön a Bödőcs. Kezdjük a tényekkel, melyekhez kétség sem férhet. Ő ma az egyik legismertebb, legkedveltebb dumaszínész (stand up-komikus, mondjuk), előadásai mindig telt házzal mennek, internet-letöltései csúcsokat döntenek, jól sikerült mondatait széles körben idézik, nevét azok is ismerik, akik nem jártasak a kabaré világában. Újabban könyvírásra adta a fejét, előbb egy paródiagyűjteménye jelent meg (Addig se iszik), idén pedig egy regénnyel jelentkezett. (Meg se kínáltak), s mindkét munkája azonnal az eladási listák élére került, olyan példányszámokat produkálva, melyeket kisebb kiadók egy évtized alatt nem tudnak összehozni összes könyvükkel.

Akkor meg mi a kérdés? – motyoghatjuk a bajuszunk alatt. Ítélt a piac, s a piac azt ítélte, hogy Bödőcs Tibor ma bármit csinálhat, azt tízezrek (százezrek) fogadják boldog örömmel és nyitott pénztárcával. Van-e helye a kritikai hangnak ily esetekben? Vajon a szerző komolyan magába száll bíráló szavaink olvastán, s nekifekszik átdolgozni munkáját, hogy tényleg jelentős regény kerüljön ki a keze alól, amikor ugyanennyi erőfeszítéssel három új művet hozhat tető alá, sőt, még ennyi erőfeszítésre se lesz szüksége, kiadhatná neve alatt a telefonkönyvet vagy a szünetjelet, vinnék, mint a cukrot.

Úgyhogy nem is teszünk ilyet. Ehelyett csak elmeséljük itt, hogy a regény egy kis zalai falu kocsmájában játszódik, ahol a narrátor-főhős fejezetről fejezetre elmeséli az életét a frissen érkezett pultoslánynak, Györgyinek, és így nekünk, olvasóknak is. Jellegzetes, majdnem azt mondtam, közhelyszerű vidéki magyar történet, alkoholizmussal, reménytelenséggel, válással, vadkapitalizmussal és kesernyés humorral, melyet egyetlen elem emel a tucattörténetek fölé: hősünk ugyanis eredetileg festőművésznek készült, de egy merevrészegségből fakadó baleset meggátolta ebben: maradt a szobafestés. Következmény annyi, hogy Oszkár (mert hogy ez a neve) egyfelől a hihetetlenségig jártas a képzőművészet történetében, másfelől újabban titkos – szekrény mögötti – murális munkákkal lepi meg magát és mit sem sejtő megrendelőit: ez a mágikus realista megoldás valóban egyedi színt kölcsönöz a történetnek.

Zoltán folyamatosan nyomja a sódert, mintha nem a zalai kocsmában, hanem a Dumaszínház színpadán állna. Mindent hasonlattal érzékeltet, hol sikerülttel, hol remekkel, hol lapossal. Ilyesmit az élőbeszéd svungja jól elbír, de a leírt szöveg nem: egy (elég rövid) idő alatt az olvasó belefárad, és csak sajnálni tudja, hogy nem akadt egy

szerkesztő, aki elmagyarázza a szerzőnek, mitől válik a szöveg egyszer csak regénnyé.

Hátha egyszer rájön magától.

Bödőcs Tibor: Meg se kínáltak
Helikon Kiadó Kft., 2019.